

Herodes den store

Herodes den store

Personerna:

Herodes, konung av Israel
Hillel, vishetslärare
Simon, överstepräst
Mariamne, Herodes gemål
Salome, Herodes syster
Alexander och Aristobulus, Herodes yngre söner med Mariamne
Antipater, Herodes äldre son med Doris
Augustus, kejsare av Rom
Livia, hans gemål
Gaspar, Melchior och Balthazar, de tre vise männen
en läkare
en köpman
en försäljare
en körkarl
en skomakare
en krukmakare
en fruktförsäljare
en härhövitsman
andra gatumånglare, präster, rådsherrar, soldater och tjänare.

Handlingen utspelar sig i Israel under Herodes trettioåriga regeringstid
(år 37-4 före vår tideräkning) samt i Rom.

Copyright © Christian Lanciai 1988

Herodes den store

Akt I, scen 1. Herodes praktfulla hov.
Överstepräster, präster, furstar och rådsherrar.

Herodes Nå, herrar präster och hövdingar, äldste och ledare för detta heliga gamla förbannade folk, har ni något att säga? Vad har ni att klaga på nu?

Hillel Store mäktige härskare, vi är förstummade.

Herodes Var inte rädda för mig! Den som tiger är inte min vän. Var uppriktiga, lyd era hjärtan, sjung ut och fördöjl inte nu vad ni känner!

Hillel (med försiktigt utbytande av blickar med de andra prästerna) Du store och väldige man, vi är minst sagt förvånade. Aldrig så trodde vi att sådan storsinnet och generös för att ej säga underbar frikostighet kunde komma från en man som vi alla fruktade så utsägligt....

Herodes Säg bara rent ut som det är! Ni ej fruktade mig blott, ni hatade mig och förbannade mig alla i era hjärtan!

Hillel Min herre, jag tror att jag uttrycker samtligas mening när jag nu med tillförsikt hävdar att hela vår samlade misstänksamhet gentemot er och era politiska avsikter med oss och Israels framtid nu helt är som bortblåst. Vi finner ej ord inför denna er så plötsligt klart uppenbarade välvilja.

Herodes Så ska det låta! Jag önskar blott att jag också kunde bli accepterad av er. Ni har aldrig erkänt mig som en av er, en rättrogen och renrasig jude.

Simon (överstepräst) O höge och väldige härskare, ursäkta mig att jag här vågar yttra mig, men saken är bara den att er släkttavla aldrig tillfredsställande blivit utredd.

Herodes Erbarmliga strunt och lakejfant till så kallad överstepräst! Bara för att min härkomst ej kunnat bevisas förnekar ni den! Jag är mera en jude än någon av er, era byfånar, självgoda lismare, harar och höns! Gud har själv gjort just mig till er konung för att ni förtjänade en som rejält kunde hålla er ständigt i skräck och i schack! Jag är summan av er infernaliska totalitära ideologi: jag är Guds egen ställföreträdare här på er jord! Annars hade han aldrig gjort mig till er konung och låtit mig leva! Och nu när jag äntligen kommer med mitt livs bevis på att jag är mer värdig att kallas en jude än någon av er så förnekar ni ändå min släkttavla! Akta er, klippdassar! Jag kan ta allting tillbaka! Om Gud kunde ångra sin vrede ibland så kan jag ångra att jag var snäll! Jag behöver blott lyfta min stav, (*lyfter sin stav,*) sikta noga (*siktar noga*) och så drämma till....

Alla Ve! (*alla ropar till skräckslagna, men Herodes stav träffar golvet bredvid en modell som skall föreställa templet,*)

Herodesså är hela ert infernaliska tempel mer skändat och krossat till smulor igen än det var under Nebukadnessar!

Simon Vi ber er, o store och mäktige konung, förskona oss från era grymma och hjärtslagsframkallande lekar! Om ni ämnar ge oss det tempel som ni här lagt fram för oss i en fulländad modell så....

Herodes Vad då, din erbarmliga mes?

Simon (nästan viskande)så kan ni inte vara så grym att ni för våra ögon förintar den femhundraåriga drömmen förrän den ens påbörjats.

Herodes Din stackars krypande slempadda, säg till ditt tafatta sliskiga släkte att templet förvisso skall byggas. (*Alla uttrycker lättnad och uppskattning*) Men ni skall få själva betala det.

(*tystnad*)

Hillel Herre, en stilla försiktig förfrågan, – hur menar ni?

Herodes Templet skall byggas, det härliga storvulna templet skall återuppföras och bli ännu större och fagrare än vad kung Salomo fick det till, Israels storhetstids höjdpunkt och insegel skall återuppstå från dödsriket, och från all världen skall kunniga fackmän, hantverkare och arkitekter bli tillkallade för att utföra arbetet som skall bli mitt livsverks krona och evigt bevis för att jag mer var jude än någon hebré, för att jag mera värnade om judendomen än självaste Salomo, och detta arbete skall genomföras med noggrannhet under ett stort antal år, men ni själva får stå för fiolerna.

Hillel Herre, tror ni att det fattiga folket kan finansiera historiens mest ambitiösa och storvulna byggnadsprojekt?

Herodes Sluge gubbe, jag känner mitt folk. Jag är själv ju en jude. Jag vet att ni sparar och sparar och aldrig kan tröttna på att ständigt spara. Men kräver man av er en skärv blir det ramaskri och katastrof av ohyggliga mått. Alltför väl känner jag det erbarmliga folk som jag leder. Ert sparande av varje flis genom århundraden har gjort er till det snålaste folket i världen! Ni tål ej att man tar en fluglort ifrån er! Men jag är en jude. Jag känner er därför. Jag vet därför att jag är helt realistisk när jag

kommenderar det judiska folket att själva bekosta sitt tempel, som skall bli all världens förnämaste byggnadsverk!

Hillel Men....

Herodes Inget snack! Allt är redan förordnat. I samma stund som jag här i min gränslösa generositet presenterar den praktfulla och imponerande, gränslöst betagande och underbara modellen till tidernas tempel så utgår ifrån mitt kansli de väl avvägda nya och lämpliga skatter som skall finansiera mitt minnesverk, ert och mitt folks ärominne, det tempel som åter skall göra det hatade Israel namnkunnigt i hela världens annaler.

en gammal präst Jag hoppas då verkligen att det ej blir i all världens analer. De pengarna kommer vi själva att få ett rent helvete med att för gott få förstoppning med.

en annan Jag frukar som du att Herodes har rätt: det blir till en allmän förstoppning i mest hela världens analer.

Herodes Vad dillar ni om, era tandlösa mumier?

Hillel Jag fruktar, o härskare, att de med fog anser att templet mera blir ett monument över er än för Israel.

Herodes Mumierna vågar ej vara obscena blott men till och med otacksamma! Men jag har ej sagt sista ordet! Jag skall slå er med ytterligare häpnad! Min välvilja är icke slut ännu! Skåda min nåd och generositet, era multnande gamla slamkrypare, och var ej sura men häpnad! Stig fram, ädla drottning av Israel! (*ett förhänge dras ifrån, och Mariamne stiger fram.*)

Hell dig, du skönhetens drottning, du Israels stolthet och skönaste ädlaste frukt, du behagenas fulländning och mitt livs blomstring!

Hillel Mariamne!

Simon Mackabéernas drottning!

en annan Arvtagerskan till mackabéernas tron!

Herodes Hon är min! Hon är min egen hustru! Och jag giver henne åt er som er drottning och som hela världens mest kostbara och ovärderliga, renaste mest magnifika juvel!

Hillel Hon är verkligen vacker.

Herodes Vi vigdes idag i all hemlighet och i from intimitet.

Simon Ja, men Doris då?

de andra Hysch!

Herodes Vilken Doris?

Simon Den drottning du förut var gift med som gav dig en son.

Herodes Vad är Doris mot den som jag älskar, arvtagerskan till mackabéernas tron, den mest ljuvliga kvinnan i världen, min sol Mariamne?

Hillel (till Simon) Han tog henne bara för att få sin ställning befastad.

Simon (till Hillel) Han har också lyckats. Med henne som drottning kan ingen mer ifrågasätta hans ställning.

Hillel O drottning, vi vill blott som israeliter för säkerhets skull fråga er: var ni själv villig till detta äktenskap?

Mariamne Såsom var kvinna är som får en man.

Hillel Det är nästan för övertygande.

Herodes Kvinnan och kärleken, Hillel, har du aldrig kunnat begripa dig på.

Simon Ja, vi kan endast hoppas då att ni blir lyckliga.

Herodes Kan vi bli annat? Min hustru har redan måhända fått Israels framtida konung placerad i skötet.

Simon Men Doris då och hennes son Antipater? Förlåt att jag frågar.

Herodes Du vet mycket väl, din enfaldige narr, att min fru Mariamnes börd genast slår ut drottning Doris ur brädet. Med denna vår fru Mariamne blir

konungahuset av Israel äntligen fullständigt judiskt, och hennes barn skall bli precis lika fullgoda judar som David och Salomo.

Hillel Konung Herodes, jag hoppas blott att det må gå som du vill med ditt tempel, ditt Israels framtid, din konungaätt, dina barn, och så vidare. Dock är du under Augustus, och han är en romare och blir ej någonsin jude. Ditt judiska rike är endast ett lydrike under en främmande hedendom. Där har du din tragedi. Du är bara en narr såsom alla historiens fåfänga härskare alltid har varit.

Herodes Håll käften, din sladdrande gubbstrutt! Det skall ändå bli som jag vill, och Augustus skall jag klara av. Han står endast för världens administration. Dylik teknisk förordning är icke av ondo för världens civilisation. Men vi judar, vi vet, att det i själva verket är vi som regerar all världen. Jag har återgivit åt judarna nu ett helt judiskt land med judiskt konungahus och ett återuppståndande Salomos tempel. Vad kan ni väl mera begära? Om ni vill förkasta min gåva till er och mitt livsverk och skrota mitt konungahus och mitt tempel så har ni allenast er själva att skylla, och då torde ni efter mig aldrig mera få någonsin ens någon halvjudisk konung. Jag ger er, mitt judiska folk, den mest gynnsamma chans ni har haft på fem sekler och mera. Ni själva får avgöra om ni vill utnyttja den till er fördel och konstruktivt eller om ni önskar fortsätta att såsom hittills allenast förgås till er storhetsvansinnige ensamme arge omänskliga Guds högsta fåfänga ära.

(går med Mariamne.)

(intensiva diskussioner uppstår bland prästerna, de skriftlärda och de äldste medan modellen av templet glänser i förgrunden.)

Scen 2. Tio år senare.

Herodes Du har bedragit mig!

Mariamne Nej!

Herodes Du kan inte förneka det! Och jag som älskade dig så omätligt!

Mariamne Min herre och konung, ni har ett oräkneligt antal mätresser och bihustrur som ni i regel har samlag med medan jag endast ibland undantagsvis får njuta ert sällskap. Jag är den av oss som har varit den andre fullt trogen.

Herodes Men ändå så ville du ej släppa in mig igår när jag önskade ligga hos dig! Och anledningen var att du hade en neger! Du föredrog en usel stinkande svart äcklig neger mot mig!

Mariamne Din så kallade neger har jag aldrig kommit vid. Han har gjort dina och mina barn tjänster, och det har jag givit den tjänaren tack för. Där har du mitt brott.

Herodes Och hur tackade du den förföraren, opportunisten och barnskändaren?

Mariamne Han fick stanna och se på ett skådespel som då uppfördes av en grekisk gästande trupp som du inte alls var intresserad av.

Herodes Och vad var det för en pjäs?

Mariamne Det var "Fedra" av greken Euripides.

Herodes Du skall ej tro att du kan komma undan med detta! Jag känner den pjäsen! Den är sensuell! Du har aldrig med mig velat se sensuella iscensättningar! Även om du ej låg med den negern så delade du med din älskare liderligheten och nöjet i att få se den skandalösa historien iscensatt om hur skamlig moder förför älskad son!

Mariamne Ädle härskare, ni känner ej väl till pjäsen. Hjältinnan är styvmodern till Hippolytos, som ädelt försmår henne. Hon tar då sitt eget liv. Det är enbart en pjäs om den heliga och triumferande dygden.

Herodes Hon kan då få till det! Du har alltid snillrika ursäkter för alla friheter som du som drottning kan unna dig bakom min rygg! Alla tjänare och konkubiner, mitt hov, alla ädlingar och höga präster, kom hit!

*(Kallar in hela sitt hov, ringer i klocksträngar och klappar i händerna.
Hovfolk dyker upp överallt ifrån.)*

Skåda noga, mitt hov, på den här mackabeiska häxan! Hon har nu i tio års tid lyckats lura, förhäxa, förföra och trollbinda mig! Men nu är det förbanne mig slut! Din förbannade trollpacka, jag borde strypa dig här inför hela mitt hovfolk med dessa två blodiga händer, som redan har dräpt så otaliga högmodiga mackabéer förut!

En tjänare Han rasar!

Mariamne Det vore väl lättare för er, min konung, om ni, som ni brukar, i stället försynt gick och lejde en mördare åt mig, så slipper ni göra det själv.

Herodes (pekar på henne inför alla de andra) Hör på den satans häxan! Hon utmanar mig! I sin ärelöshet och förnedring så vågar hon fortfarande provocera mig! Har detta land förr sett maken till hynda och drottning av Israel?

Tjänaren Herre, betänk, hon är moder till era två söner och arvingar.

Herodes Två leda kräk som blott duger till lömska intriger och usel beräkande maktegoism bakom min rygg och bakom varandras! Om ingen tar livet av dem innan jag dör skall de säkert taga varandras liv långsamt. Som födda med makt är de dödfödda här i vår värld, och det är deras moders fel, som plågsamt födde dem åt mig. Så smärtsam var aldrig min förra frus enda förlossning. Mot dig, Mariamne, var Doris en avkoppling.

Mariamne Döda mig då, kung Herodes den store, emedan du så gärna önskar befria dig från mig. Tag livet av mig som du dräpte min klan, min familj, mina bröder och även min fader. Det är bara mig och de söner jag fött dig du har kvar att döda, så är mackabéernas härliga konungsätt utplånad från det fanatiska Israels blodiga grymma historia.

Herodes Om jag dödar dig, Mariamne, så är det allenast av kärlek. Jag älskade dig. Det var endast åt dig som jag byggde upp templet, det härligaste byggnadsverk som har uppförts alltsedan Akropolis skapades. Tio år har jag levt rusig av lycka och kärlek till dig, Mariamne. Dem har du förstört i ett trollslag med att bjuda hem till dig negern och nobba din make och konung och härskare, som älskat dig mer än vad alla negrer i världen tillsammans kan göra.

Mariamne Jag upprepar: negern ej rörde mig ens.

Herodes Men ni njöt av tillsammans en skändlig teater som endast uppvisade blodskam och perversitet! Den förbannade könsakt och sensualism ni ej njöt av bokstavligt upplevde ni dock under intrycket av en sexuellt pornografisk teateruppsättning!

Mariamne Min konung, ni rasar helt galen av svartsjukans blindhet.

Herodes Så är jag då blind som har blundat för i tio år att den negern tyckt om dig och varit som en annan far för de söner du fött mig! Så underligt då att de sönerna inte är svarta!

Tjänaren O konung och härskare, översteprästen vill tala ett ord med er.

Herodes Sparka den prällen i arslet och be honom sköta sitt eget personliga harem i templet och ej störa mig här när jag städar upp bland de vildaste hororna i mina egna lättsinniga led!

Mariamne Konung, om ni tar livet av mig måste ni även ta livet av mina söner.

Herodes Det ämnar jag göra! Om modern är otrogen mig är ej heller den slinkans vidunder till söner pålitliga eller ens klart legitima!

Tjänaren Min konung och herre, jag ber er besinna er! Drottningen är dock allenast en kvinna!

Herodes Och vad är då jag? Är jag mer än en man kanske? Den kvinnan här har förstört mig för evigt och krossat min sinnesfrid. Därför skall jag ge igen och förstöra den skändliga rättvist tillbaka!

En präst Det anstår ej Israels konung att våldföra sig på en kvinna.

Mariamne Problemet är det, präst, att konungen inte är konung men drottningen ändå en drottning.

Herodes Vad menar du, kvinna, mer spindel och orm än en mänska?

Mariamne Jag menar, din uppkomling, att du ej ens är en jude. Du har ju ej ens låtit dig bli erforderligt omskuren.

Herodes Jag ej en jude som givit åt Israel världens praktfullaste tempel mer fagert än Salomos?

Mariamne Templet är blott dina fåfänga nyckers tillfredsställelse, ett bombastiskt och smaklöst groteskt löjligt skrytbygge som blott haft den konsekvensen att Israels folk blivit utsuget till sista skärven och enhälligt endast förbannar och hatar dig.

Herodes Du är en kobra i ditt själsförslamande gift.

Mariamne Vet du icke att kvinnan är sanningen? Du är ej mera en israelit än vad kämpen Akhilleus' älskling Patroklos dög till som soldat. Du är blott en lakej åt det hedniska Rom och dess snikna tyranner. Du blir aldrig mer i det judiska folkets omutliga ögon.

Herodes Din djävulska hynda! (*Griper ett bord, slår sönder det mot golvet, rycker loss ett ben och begagnar det som klubba mot Mariamne, som han misshandlar våldsamt utan att upphöra. Mellan slagen:)* Jag krävde av dig endast lojalitet! Ej ens det kunde du ge din fattige make! Den själ som jag gav dig med hela min kärlek har du slitit ut ur min kropp och våldtagit till döds! (*Flämtar och gråter:)* Det är ingenting kvar av mig!

Mariamne (döende) Fege – Herodes – har – slagit – ihjäl – mig. (*dör*)

Herodes (hämtar sig långsamt) Ack, vad har jag gjort?

Tjänaren Ve och fasa!

Prästen O konung, allt gott ni har gjort i ert liv har ni nu själv förintat. (*går*)

Herodes (långsamt och tveksamt) Så är hon då död?

Tjänaren Herre konung, vår drottnings liv kanske kan räddas ännu!

Herodes (reser sig i sin fulla längd) Om jag inte har fullständigt lyckats med att slå ihjäl henne må någon annan fullborda mitt värv. (*går*)

Tjänaren (rusar fram till Mariamnes massakrerade lik) Ack, vår drottning är död! Hon är död! Hon är död! Hon är död! Och hon var hos Herodes det enda som kunde betraktas som gott! Endast hon kunde rädda de liv som Herodes bestämde åt döden! Nu har vår förskräcklige konung själv mördat det enda hopp som fanns för livet för oss och för framtiden för vårt folk Israel! Ve oss! Nu är mackabéernas sista moraliska klippa förintad! Nu stundar blott undergång, ty när en moder av Israel mördas av Israels konung så har hennes barn hela Israel inte långt kvar.

(*Alla de andra skingras flyktmässigt åt olika håll.*)

Akt II scen 1. Fem år senare. Herodes sittandes på sin tron.

Herodes Nå, mina söner, mitt rikes arvtagare, kära små gossar, vad har ni att klaga på?

Alexander Fader, vi är inte nöjda.

Herodes Är du inte nöjd, Alexander? Du är ändå en av de lyckligast lottade prinsarna i hela världen. Du har till och med den politiska fördelen att vara äldre än Aristobulus. Är du inte heller nöjd, Aristobulus?

Aristobulus Nej.

Herodes Men, kära älskade gossar, vad är det då som jag ej lyckats behaga er med?

Alexander Fader, om vi kan kalla dig så, allt är fel. Vi har levat och uppfostrats i en fullständig förkljugenhet först i det hedniska Rom under alla tänkbara utsvävningar och sedan här under den mest själsmördande torra livsfientliga disciplin. Om Roms

skökor mest äcklade oss, så föraktar vi Israels präster och dess religion som blott verklighetsfrämmande och livsförnekande dårar och galenskap.

Aristobulus I Rom blev vi ateister på grund av vad vi där upplevde, och denna vår ateism har allenast befasts av den judiska självgoda intoleransen.

Herodes Men det är ju meningen, älskade söner! (*stiger upp och tar dem runt axlarna, en med varje arm*) Förstår ni ej meningen? Jag sände er till Augustus för att ni där skulle få lära er världsvana och hur Rom styrs och all världen regeras. Men ni skall bli kungar av Israel. Därför så måste ni även få grundlig utbildning i judiska statstraditioner. Om ni ej kan lagen som styrt detta land sedan Moses tid så skall ni aldrig förstå detta folk eller kunna regera det. Att ni blir helt övertygade som ateister på kuppen är bara en fördel: politiker kan blott fungera som sådana om de är nog realistiska att vara strikt ateistiska. Om ni har vunnit den fördelen så har min uppfostran av er tur nog överträffat en fars allra högsta förväntningar.

Alexander Far, får vi prata helt öppet?

Herodes Jag formligen ber dig, min son. (*släpper taget om sina söner*)

Alexander Vi måste få veta exakt alla omständigheter kring mordet på vår egen moder.

Herodes Dem känner ni redan.

Aristobulus Vi måste få veta alltsammans.

Herodes Vad vet ni?

Alexander Blott att du tog livet av henne.

Herodes Då vet ni allt. Mera är icke att säga.

Alexander Så är det då sant?

Herodes Det är ett obestridligt historiskt och oomkullrunkeligt faktum. Jag mördade henne med våld och helt frivilligt, såsom jag mördade även den älskades farfar och far, bror och moder. Jag dödade alla helt avsiktligt överlagt och har ej någonsin ångrat det. Är det ytterligare något ni önskar veta?

Alexander Vi måste få klarhet i varför.

Herodes Min son, du är saklig, det hedrar dig, och du ska såsom belöning få sakligt besked. Mariamne blev avrättad eftersom hon var en hora. Er moder bedrog mig med andra män, och Moses lag kräver döden som straff för en kvinna som brister i trohet till sin egen lagvigde make. I samband därmed blev er mormor berövad sitt liv såsom medbrottsling, och hennes livs sista ord var en bitter förbannelse över sin dotter för att hon ställt till det så illa för hela sin släkt. Detta är allt historiska fakta som noggrant finns upptecknade i vår krönika. Alla kan vittna om sanningen.

Aristobulus Morfar och morbror och vår moders farfar då? Är det med sanningen överensstämmande att du lät stycka vår morfars far?

Herodes Ja, det är sant. Alla tre var jag tvungen att döda emedan de var mina dödsfiender som, om jag ej förgjort dem, i stället förgjort mig, och då hade ni aldrig kommit till världen. När ni själva en dag blir konungar skall ni få se att ni även blir väletablerade mördare av både vänner och släktingar.

Aristobulus Far, varför har du gift ner oss?

Herodes Ni har blivit gifta politiskt som alla politiker blir.

Aristobulus Men varför just en dotter till Salome, den vars anklagelser förde vår moder i döden?

Herodes Du har aldrig tyckt om din faster emedan hon blott icke är mackabéiska. Du, lille Aristobulus, har alltid föraktat din fader, din faders familj, faster Salome och alla andra förutom dig själv. Om du icke kan älska din hustru, som varje man bör kunna älska vad kvinna som helst, så är du ej en man.

Aristobulus Men min egen mors mörderskas dotter!

Alexander O fader, det enda du lärt oss så länge vi levat är hat från vår sida mot dig och allt det som du står för.

Herodes Men det är ju meningen, son! Ni skall hata mig som ni skall hata all makt här i världen och i största synnerhet Rom och all härskarmakt där! Ni är födda till hat, hat skall vara ert liv, och ju mera ni hatar mig och alla andra och världen och Rom, desto bättre! Allenast tyranner kan härska, och all deras makt är beroende av deras hat. Om de icke kan hata så blir de helt sonika utmanövrerade och likviderade av andra som hatar bättre och mera. Så hata mig bara, små pojkar! Förbanna mig, utspionera mig, tag ännu närmare reda på alla de gräsliga brott som jag utövat, se mig som er moders mördare, gör vad som helst, bara ni därmed visar hur mycket ni hatar mig. Alla bevis på den saken skall jag tacksamt mottaga som komplimanger och mognadsprov. Så. Ni kan gå nu. Ni har inget mera att klaga på, för hädanefter skall ni endast mera få lära er hata, och hatet är tyst. Den som tiger, han hatar, och därför är han ensam vis. Gå och hata och tig genom livet, och ni skall bli mäktiga som Augustus. (*Sönerna ger varandra en blick och går.*)

Scen 2. *En basargata med myllrande folkliv. Herodes kommer småningom in, förklädd.*

Herodes Här uppträder jag i en hemlig förklädnad, osynlig för alla på det att jag må genomsåda och upptäcka allt hos mitt folk som de håller osynligt för konung Herodes. Ja, jag är min egen hemliga polis, chefen och högsta spionen för min underrättelsetjänst, på det att alltid jag må förbli den i Israel som alltid vet mer och bättre än alla de andra.

(*till en köpman*) Min vän, vackert väder idag, eller hur?

Köpmannen Främling, det är alldeles för varmt.

Herodes Det är det alla dagar. Det är ganska onödigt att konstatera.

Köpmannen Och varför då inleda en sådan onödig konversation?

Herodes För att visa min välvilja blott.

Köpmannen Er påflugenhets, främling, kan göra er misstänkt för att vara spion.

Herodes Varför skulle då jag vara spion?

Köpmannen Alla judar vet att den tyrannen Herodes med förkärlek utspionerar sitt folk för att genom dem söka få veta vad som ej är hälsosamt för honom.

Herodes Vad är det då som ej är gott för honom att veta?

Köpmannen Det är icke hälsosamt för någon mänska att veta för mycket och allra minst att veta mer om sig själv än vad som är fullt hälsosamt.

Herodes Du vet en hel del, min vän.

Köpmannen Mera får du ej veta. Adjö. (*försvinner*)

Herodes En klurig person. Den filuren har säkert rest mycket.

(*till en försäljare*) – Min vän, säg mig, hur går affärerna?

Försäljaren Bra, om du köper av mig. Om du inte vill köpa av mig kan du genast försvinna.

Herodes Jag skall gärna köpa av dig. Kände du den där köpmannen som jag här talade med?

Försäljaren Ja, en erfaren man med politiskt väl utvecklad instinkt.

Herodes Vad hade han då emot mig?

Försäljaren Samma som alla andra. Ni vill kräva information av envar utan att ge tillbaka den ringaste information om er själv.

Herodes Jag är bara en tiggande lycksökare som är nyfiken på världens liv.

Försäljaren Skaffa er då ett hederligt jobb. Om ni ändå har pengar fast ni inte arbetar så är ni nämligen inte en hederlig människa. Då kan ni vara precis vad som helst, en spion eller tjuv eller mördare. Sådana vill vi ej kännas av, eftersom vi blott är hederliga samhällstjänare och folkförsörjare.

Herodes Är då ej sådana som du och köpmannen skojare själva som blott lurar folk av med pengar?

Försäljaren Nej, eftersom vi ger för deras pengar i gengäld ett utbyte i form av varor. Herodes och tjuvar och mördare ger oss ej något för alla de skatter vi ger utom ett militäriskt förtryck, ekonomisk förlust och en kniv mellan revbenen.

Herodes Har då Herodes ej gett er ett tempel?

Försäljaren Ett skrytbygge som domineras av utländska örnar som hatad symbol för ett hedniskt förtryck.

Herodes Men är templet ej världens mest praktfulla och mest berömda och ansedda?

Försäljaren Herre, jag vet ej vad ni är för kuf, men om sanningen om detta tempel skall fram så tror jag att det blir till vårt folks oundvikliga evighetsolycka.

Herodes Varför?

Försäljaren Det templet har fått blodet att stiga Israel åt huvudet. Israel var icke högmodigt på mackabéernas tid. Nu är Israel högmodigt genom sitt härliga tempel. Och högmod går alltid mot fall. Och om Israel faller en andra gång nu skall det fallet bli stort, mycket större än fallet blev efter kung Salomo. Och i det fallet skall Israel då dra ner med sig all världen och Rom och dess världsordning.

Herodes Du är tror jag en profet.

Försäljaren Nej, allenast en som alla andra. (*går*)

Herodes Det var en klok man i all hans beskedliga enkelhet. Men jag är ej på det klara med ännu mitt folks aktuella inställning och stämningar mot mig.

En körkarl med skjutkärra Ur vägen, din drummel!

Herodes Håll käften, ditt nöt!

Körkarlen Är du uppkäftig också?

Herodes Din fräcka babian, det är bäst att du vaktar ditt språk!

Körkarlen Vem tror du att du är, din högmodiga stropp? Är du kanske Herodes, som uppviglar sina arvsöner till att stifta mordplaner mot sin herr fader? Ty han blott kan vara mer galen än du.

Herodes Och du själv, din uppstudsiga byfåne? Så dum som du är så skulle du nog kunna vara en av kung Herodes bastarder.

Körkarlen (lyfter näven) Din djävulska mes!

(*Andra blandar sig i.*)

En skomakare Sälg, vad är det som pågår? Ni kan inte slåss här mitt på öppen gata. Det skrämmar bort kunderna.

Körkarlen Jaså? Det skiter väl vi i!

En krukmakare Var ej oresonlig nu, Nathan! Gå hem och ställ inte till bråk!

Körkarlen Var det jag då som började kanske? (*pekar på Herodes*) Det var aset där som först började att trakassera mig!

Krukmakaren Jaså, en provokatör? Hur förklarar ni saken, herr provokatör?

Herodes Det skall du inte lägga dig i!

Körkarlen Han direkt förolämpade mig med att kalla mig en av Herodes bastarder.

Skomakaren En så kunglig börd skall väl du vara stolt över! Ha-ha-ha! (*skratt*)

Herodes Men före det sade den idioten att jag var som själva Herodes. Jag gav honom bara det svar han förtjänade.

Krukmakaren Är du då, främling, av konung Herodes parti?

Herodes Det har jag inte sagt.

Skomakaren Ingen rättrogen jude kan vara en anhängare till Herodes.

Herodes Och varför ej det?

Skomakaren Han är ond, han är utlänning, han är ej omskuren, och han är farlig för Israels framtid.

Herodes Men han har ju givit en framtid om något åt Israels folk.

Krukmakaren Han är herodian. Han är säkert från Edom.

Herodes Åt helvete med mig om jag är en herodian! Jag är bara en vanlig person.

Skomakaren Varför invecklar du dig då i bråk här mitt på öppna gatan? Vet du ej att romarnas marionett kung Herodes ej får tolerera att judarna bråkar?

Herodes Det var den erbarmlige körkarlen där som först retade mig.

Körkarlen Ja, för du stod i vägen för mig och min kärra, din dumsnut! Släpp fram mig nån gång!

Herodes Inte förrän du ber mig om ursäkt.

Krukmakaren Det här blir blott värre. Snart kommer soldaterna. Jag drar mig undan. *(drar sig undan)*

Körkarlen Nå, hur ska du ha det?

Herodes Din oförsämdhet tolererar jag inte.

(En frukthandlare som varit åskådare bakom Herodes kastar plötsligt en fjärdedels vattenmelon i nacken på denne efter att ha siktat ordentligt. Låtsas sedan om ingenting.)

Körkarlen Ha-ha! Rätt åt honom!

Herodes Vem var det som gjorde det?

Körkarlen *(pekar uppåt gatan)* Pojkarna där! Nu försvann de! De siktade länge! Melonen var rutten, förstås! Har du mos i melonen tillräckligt nu, mallapa, knöl och odräglige torsk? *(skramlar förbi Herodes med sin kärra. Denne torkar sig ursinnigt om nacken.)*

Herodes Den som gjorde det här visste ej vad han gjorde. Det var ju en skymf! Vilket sätt! Och han gjorde det bara för att se om jag skulle märka vem som var den skyldige. Vänta ni bara! Det här blir duell! Det skall sonas i blod! Den som utmanar mig på duell kan ej smita från platsen! Vad ser jag? Krukmakaren och även skomakaren är försvunna, och körkarlen även. Och ni, era hycklande månglare, är förstås alla oskyldiga och vet ej något om något? Förbannade judar! Det kunde ha varit en romare eller en perser som ni förolämpade på detta sätt! Och då skulle ert rykte i världen ha blivit allvarligt förvärrat! Men till er förfärliga olycka så var den drabbade icke en romare eller en perser. Det råkade vara i stället tyvärr ingen mindre än jag.

(går obemärkt, ingen har lyssnat eller brytt sig om honom, och gatulivet fortsätter fullständigt oförändrat på samma sätt som vid scenens början.)

Akt III scen 1. Som första scenen i akt I.

Herodes Nå, era gökar! Vad säger ni nu? Är jag fortfarande världens allra mest hatade konung?

Hillel O herre, ni har åter slagit oss alla med häpnad.

Herodes Stå ej där och gapa som ett annat fån, din erbarmliga kråkskrämma! Säg något! Väcker mitt handlingssätt varken protester, beundran, betänkanden eller den ringaste reaktion alls?

Simon Herre konung, vi uttrycker hela vårt Israels mening när vi härmed för första gången i hela er långa regeringstid lyckönskar er och det ärligt och uppriktigt.

Herodes Så skall det låta!

Aristobulus *(avses till Alexander)* Nu, broder, får vi aldrig bort den tyrannen från tronen med mindre än våld.

Alexander Du vill sålunda frivilligt bli fadermördare?

Aristobulus Är han vår riktige far? Vi vet blott att han mördade bådas vår riktiga moder för att hon haft umgänge med andra män.

Herodes Mina söner, kom hit!

Alexander *(tagen med överraskning)* Ädle fader?

Aristobulus Vad är er konungsliga vilja?

Herodes Ni ensamma delar ej Israels fröjd över mina landvinningar ute i världen åt judarnas handelsintressen. Jag umgås med Marcus Agrippa, det romerska världsväldets främsta soldat, som en bror och får bli du och dryckeskamrat med den storslagne segraren över Antonius vid Actium, men ni bara gnäller av missnöje över er ställning. Jag skaffar åt judarna vidsträckta handels- och skyddsprivilegier på grekernas högmods bekostnad och Israel jublar av glädje för att de får utöva sin religion nu fritt i hela världen, men ni bara önskar min hädanfärd. Jag efterskänker en fjärdedel av mitt folks skatter och till och med överstepräster lyckönskar mig. Endast ni smyger bakom min rygg som två spetälska skuggor som av ren missunnsamhet vill sticka kniven i ryggen på alla som inte är smittade. Söner, det här går för långt!

Aristobulus Fader, vi kan ej glömma vår moder.

Herodes Och tror du att jag kan det då?

Alexander Ingen kan glömma henne och allra minst Israels menighet.

Herodes Gå då och sura och sukta i vanära efter er hora till mamma, försvinn från vår lyckliga värld där ni inte hör hemma, och dra över er något gammalt var ni trygga hemma i era barnkammare kan stoppa tummarna i era munnar och suga på dem i er saknad av mamma! Vår värld har då ej mera användning av er. Vad jag och vårt rike behöver är en riktig arvinge som inte bara är dum och föraktlig. Jag har därför, såsom ett straff för er ovilja till samarbete, beslutat att återupprätta och återinsätta er halvbror och äldre kusin Antipater i alla hans ämbeten.

Simon Konung Herodes är nådig minsann i sin väldiga godhet!

Herodes Håll käften, din smickrare! Och, mina söner, om ni inte sköter er bättre kan er käre halvbror och mognare överman prins Antipater bli utsedd till arvinge på er bekostnad.

Alexander I så fall, min far, är det lika så bra att du kröner på nytt drottning Doris.

Herodes Min son, efter er mor kan jag aldrig mer ha en drottning.

Alexander Emellertid kan du utdriva den drottningens söner.

Herodes Jag stöter er inte ifrån mig. Jag varnar er blott och uppmanar er endast att skärpa er.

Aristobulus (till Alexander) Han tyckte aldrig egentligen om oss. Han föredrog alltid sin förstfödde oäkting.

Herodes Son, vad var det för en viskning som jag ej fick höra? Vad sade du om mig till din äldre broder?

Aristobulus Jag sade blott, far, att ni aldrig har älskat oss, och att ni alltid har favoriserat er förstfödde oäkting.

Alexander Aristobulus, det räcker. Du får inte vara så provokativ.

Herodes Han är lik sin högdragna och dumdryga moder. Hon visste ej vad som var hälsosamt för henne.

Alexander (avsides) Alltid så återgår han till vår moder.

Aristobulus Du får icke så förolämpa vår moder!

Herodes Men hon är ju död!

Aristobulus Nej, hon är icke död! Aldrig skall hon försaka dig, konung Herodes. Hon skall aldrig någonsin lämna dig i någon fred. Alltid skall hon förfölja dig och finnas bakom din rygg. Du skall aldrig bli av med den sista av de kungliga mackabéernas stam, som var din egen hustru, som älskade dig och som var dig fullt trogen, och som du själv mördade kallblodigt.

Herodes Söner, jag ber er: försök inte tvinga mig till att ta livet av er. Jag kan ej tolerera från kungliga prinsar ren okynnesuppkäftighet.

Aristobulus Och vi har tolererat ditt hustrumord alldeles för länge redan.

Alexander Min broder, du har gått för långt. Du vet ej vad du säger.

Aristobulus Jag säger blott sanningen och pekar ut vår herr fader som mördare och hustrumördare för att ej tala om ojudisk massmördare.

Herodes (skriker) Det är nog! Ge er av!

Aristobulus Nu är åter vår moder hos honom och plågar hans själ.

Herodes Ge er av!

Alexander Fader, jag ber om ursäkt för Aristobulus.

Herodes Försvinn bara, era otacksamma grymma bastarder! Jag fränkänner er all er arvsrätt till Israels krona!

Alexander Där hör du, din klantskalle Aristobulus! Nu får vi ej nåd mera någonsin inför vår fader! (*går ut med Aristobulus*)

Herodes Och sådana ormyngel trodde jag kunde bli värdiga som efterträdare åt den tron som jag har räddat åt Israel! Fega hyenor! Det är allt vad de två bastarderna är. Deras moder var häxan Hekate. (*till prästerna*) – Vår son Antipater skall från och med nu vara rikets tronarvinge. Vår förra drottningens två söner har ärelöst misskött sitt ansvar och fuskat bort sitt goda rykte och namn. Aldrig mer skall de officiellt vara söner till mig.

Simon (bugar sig) Ni befaller, min herre. (*går*)

Hillel Vad Israel skall få beklaga er avkommas inkompetens! Dock finns prins Antipater fortfarande kvar, och vi tror honom kunna bli värdig såväl religionen som makten.

Herodes (avsides) Så var då mitt äktenskap med Mariamne fullständigt missvisande. Mjölken är utspilld, men jag kan ej annat än gråta, ty hon ensam var värd att älskas. För henne blott kunde jag ha offrat allt blott för lyckan och avstått från makten och alla dess choser och bedrägerier. Men hon har bedragit mig och tagit sönerna med sig. Åt helvete då, kärlek, äktenskap och kvinnligt inflytande! Att jag älskade dig skall ej göra mig blind för politiska livets omänskliga nödvändigheter och dess, blott för den egoistiska fåfångans odrägliga överlevande, alltför nödvändiga omänskligheter.

Scen 2. Rom.

Augustus Jag hälsar dig välkommen, frände Herodes, till Rom! Dock är ej dina anletsdrag sådana att jag befarar att du kommit hit för ditt nöjes skull blott.

Herodes Jag är här som din lydfurste med mina söner och arvingar för att offentligen anklaga dem för att ha försökt göra sig av med mig genom förgiftning.

Augustus Du anklagar då dina präktiga söner för mordförsök på dig?

Herodes För överlagt mordförsök. Och du skall döma dem efter det straff de förtjänar.

Augustus Jag hörde berättas om att du fört pojkarna hit för att få mig att avrätta dem för att du ville slippa dem, men ärligt trodde jag inte på saken. Nu måste jag tro, ty du själv har följt med och vill helst själv agera som bödel.

Herodes Jag kräver blott rättvisa.

Augustus Vad säger gossarna till sitt försvar?

Herodes De har inget att komma med till sitt försvar. Det finns talrika vittnen i överflöd som alla hört hur de uttryckt sitt hat och sin vilja att få mig ur vägen och även sin föresats att genom gift göra slut på mig. Giftet de skaffat och ämnat använda sig av har de tagits på bar gärning med.

Augustus Får jag själv höra vad dina pojkar kan ha att förtälja om saken?

Herodes Naturligtvis. Just därför är de ju här. Men tro inte att alltsammans denna gång rör sig om missförstånd. (*Alexander och Aristobulus föres molokna in.*)

Augustus Ädle och ärade furstar, vet ni varför ni kommit hit?

Alexander Vår herr far har ställt oss inför rätta för att ha försökt ta hans liv.

Augustus Har ni gjort det?

Aristobulus Det vet hela världen att vi önskat göra, men gubben har också minsann gett oss anledning till det.

Augustus Att önska ta livet av någon är icke detsamma som att i praktiken försöka att göra det. Jag vill nu veta: har ni i praktiken försökt ta er faders och härskares liv?

Aristobulus Vi kom aldrig så långt. Vi ertappades innan vi hunnit försöka.

Augustus Och om ni ej ertappats, hade ni då även genomfört ett sådant mordförsök?

Alexander Det är omöjligt att säga.

Augustus Och hur blev ni ertappade?

Herodes Hela staden var kunnig om att de var fulla av gifter i ärmar och benkläder, så som de skrutit om sina heroiska avsikter och nästan gjort sina inköp av allsköns beryktade dödliga gifter till allmänt väl kända affärer.

Augustus Så hela Jerusalem visste att de skaffat gift för att lönnmörda dig?

Herodes Praktiskt taget.

Augustus Det här är ju renaste skolpojksfasonerna! Vad säger ni, pojkar små? Är det så man begår storpolitiska mord? Att ni alltjämt är så infantila! Min frände, så löjliga barnsliga okynnespåhitt kan jag inte straffa dem för. Det är ju som att ertappa någon med slangbella när han är misstänkt för att gå med mordvapen.

Herodes Skall du då inte alls straffa dem?

Augustus Jag är ej fader till dem. Det är du som ej tycks riktigt ha kunnat uppfostra dem. Endast du är rätt man att ge dem någon uppsträckning.

Herodes Nå, mina söner, hör på! Varken jag eller kejsar Augustus vill döma er. Därför skall ni, som de omogna slynglar ni är, ställas inför er broder i stället, en långt mera värdig och klok man än ni, era apor. Kom in, Antipater!

Antipater Jag står till er tjänst, fader, och till er även, Augustus. (*bugar sig underdånigt*)

Herodes Min son, du ser här två ertappade hönshjärnor som haft för avsikt att mörda sin fader och även försökt det om ödet ej stigit emellan. Vad rekommenderar du åt dem som straff?

Antipater Men det är ju....

Herodes Det är Alexander och Aristobulus. Det är dina bröder. Helt riktigt.

Antipater Men de är ju furstar av Israel. De får ej straffas.

Herodes Ni hör, Alexander och Aristobulus? Er äldre bror, som blivit av med sin arvsrätt för er skull, förkunnar att ni ej får straffas.

Alexander Vad är det för ett hyckleri, bror? Vem vill ej bli av med oss om icke du helst av alla, så att du blev konung av Israel? Eller försöker du göra dig till för din pappa och kejsar Augustus?

Aristobulus Han tog inte livet av din mor åtminstone.

Augustus Omogna furstar av Israel, nu går er oförskämdhet ganska långt. Vi var väl informerade om era tjyvstreck långt innan Herodes kom hit för att anklaga er, och då redan uppträdde er bror Antipater som er advokat och den ende. Han ensam har ständigt försvarat er mot mig och mot er herr fader. Han har gått så långt att han bett mig om tillgift för er, och för sig har han vunnit min syster Octavia, gemål till vår Marcus Antonius, som med honom framburit böner om ädel barmhärtighet med er. Ni är ta mig tusan ej värdiga en sådan ädel och högsinnad äldre bror. Och minst av allt är ni värdiga den tron och arvsrätt som han för er skull har fått avstå ifrån. Ni är skonade och dömda fria från straff av er fader och mig endast för er välartade halvbroders skull. Om ej han varit hade jag gärna sänt er till barbarerna och låtit er där försmäkta för evigt bland era obildade likar! (*går förtörnad*)

Herodes Ni hörde Augustus avslutande rättvisa omdöme, pojkar. Vårt ärende här är fullbordat. Men hemma inför stora rådet och hela Jerusalems menighet skall saken fortsätta dryftas. Men själv vill ej jag se er mera förrän ni får stifta bekantskap med judarnas hövdingars vrede. (*går*)

Antipater Jag gjorde mitt bästa. Ni kom lyckligt undan med blotta förskräckelsen.

Aristobulus Du har minsann gjort dig till här i Rom, Antipater! Augustus har du lindat runt kring ditt lillfinger, och du har till och med tydligen erövrat hans egen syster, Antonius' gemål!

Alexander Vi vet nog varthän du vill komma med ditt spel. Oss lurar du inte. Du har kommit långt redan, men längre kommer du ej.

Antipater Jag förstår inte alls vad ni menar. Hur kan ni tro att jag ej har handlat ärligt och uppriktigt? Jag har ju räddat er framtid, er tron, era liv!

Aristobulus Ja, och samtidigt har du fått all ära som vi förlorat. Du blir näste konung av Israel, broder, och du vet det själv mera säkert än vi.

Antipater Jag vill aldrig bli konung av Israel.

Alexander Falsk är han också och ger sken av blygsamhet!

Aristobulus Du lär nog få oss ur vägen, din sluge bastard, men du lär nog av oss tre bli den mest kortlivade. Du är för falsk. (*går*)

Antipater Alexander, ni kan inte vara så elaka och mena allvar med sådan fientlighet. Jag har ju bara försökt ställa upp för er när ingen annan har velat.

Alexander Beklagar, min bror, men vi är alla tre inne i det politiska. Aldrig kan du räkna med att vi någonsin tar någon hänsyn till dig. (*går*)

Antipater Den som i politiken bevisar sig hederlig verkar få räkna med att bli fullständigt allena. Men ensam är stark, och långt hellre får hela det romerska världssriket rasa åt fanders än att jag gör avkall på hedern. (*går*)

Scen 3. Jerusalem. Herodes palats (som i akt I scen 1 och akt III scen 1.)

Herodes Ni ser här, o äldste av Israel, mina förträffliga söner, tre härliga unga och dugliga män, rikt begåvade, världens förnämaste furstar. Augustus själv har ingen son, och hans närmaste arvinge, den misantropen Tiberius, är endast en surkart mot dessa. De har alla tre på mitt initiativ fått sin utbildning i själva Rom och i självaste kejsar Augustus och hans familjs kretsar. De kunde ej fått någon ädlare utbildning.

Jag hade hoppats få ge tron och krona i arv till Mariamnes två söner, de yngsta, då hennes blod som mackabéernas sista renrasiga representant för det ädlaste blodet i Israel nog smäller högre än Doris mer folkliga. Men dessa två underbara och gudabenådade söner har snöpligt gjort bort sig. Vi har kommit åter från en ganska neslig process med Augustus som domare, och dessa härliga söner är dömda till vanära. Med dem är jag även dömd och min son Antipater och hela vårt Israels framtid, ty så outplånligt har Aristobulus och vår Alexander skämt ut sig. Ni har, era usla otacksamma odågor, satt en outplånlig fläck på vårt heliga nya heroiska Israels ära!

Aristobulus För det att vi ville befria vårt land från en gruvlig tyrann.

Alexander Tyst, min broder. Gör ej saken värre.

Aristobulus Den kan inte bli värre. Den har ej kunnat bli värre alltsedan vår konung och fader tog livet av mor.

Herodes Ni har visat er fullständigt inkompetenta och ovärdiga att uppbära det ringaste ansvar i framtiden för detta världens mest heliga rike. En återuppstånden jungfrulig och helt oantastlig och okorrumpad helt ren stat har ni med de lömskaste tänkbara låga intriger inför hela världen och inför Augustus vanärande dragit i smutsen med att öppet yrka på mord på dess statsöverhuvud. Att ni inte skäms, era omogna slynglar!

Aristobulus Att du inte skäms, hustrumördare. Våra försök till att värja vår sak och vårt heliga Israels sak skall du med dina hedniska romerska konster förvränga till att därmed liksom din maka ock få dina söner så småningom röjda ur vägen.

Herodes Jag har därför, äldste och skriftlärde, rådmän och hövdingar för vårt lands menighet, tvingats att fatta det bittra beslutet att fränkänna Aristobulus och furst Alexander all arvsrätt till Israels tron. Efterträdare till mig blir därmed i stället vår son Antipater, en långt mera statsklok och mogen och ansvarig själ än de där två fördömda misslyckade gynnarna, som kanske har Mariamne till moder men som kanske inte har mig till sin fader.

Aristobulus Om du inte är vår naturlige fader så skulle vi tacksamma mot vår försyn och vår Gud acceptera vad fader som helst med befrielse endast och lättnad för det att vi slapp vara släkt med den främmande hundhedingen kung Herodes.

Antipater Min far, jag ber ödmjukast er att ej bry er om mina olyckliga bröders av rättmätig vrede förblindade ord.

Aristobulus Du skall ej, halvbror, lägga dig i. Varje ord från din mun är blott tillgjordhet, smicker och sötsliskig falskhet som vi blott kan spy av.

Alexander Min broder, ge honom en chans. Endast han kan nu rädda vårt liv och vår framtid.

Antipater Jag ber er, min fader, att återinsätta er ädlare fru Mariamnes två söner i deras rättmätiga ämbeten. Jag är ej värdig att bli detta heliga Israels konung.

Herodes Vad säger du, pojke? Du är lika galen som dina två halvbröder, den evigt orena fru Mariamnes bastarder, de svin som står här och oskärar mitt tempel.

Alexander O fader, du far lika hänsynslöst fram mot din skuldfrie son som mot dina två brottsliga söner.

Antipater Om du ger mig allt ansvar för detta Israels framtid så vägrar jag mottaga det. Jag tillkännager omedelbart i så fall min definitiva abdikering från början.

Hillel O herrar och väldige härskare, konung Herodes, ursäkta att jag vågar inflika här ett förslag, men jag tycker att stunden är lämplig för en kompromiss.

Herodes Och vad föreslår du, den mest slipade av alla skälmar?

Hillel (viskar först med Simon) Vi föreslår följande. Din äldste son Antipater blir närmaste arvinge, men vid hans död, vare sig han har avkomma då eller ej, övergår automatiskt den heliga tronföljden till Mariamnes två söner, om blott de då visat sig bättre förtjäna den än vad de nu gjort.

Herodes Min vän, du har kläckt ett högst aktningvärt och diplomatiskt förslag. Antipater, har du något mot denna lösning att invända?

Antipater Nej, om blott mina två bröder är nöjda därmed.

Herodes Och vad säger ni, bortskämda yngel och olycksbarn?

Alexander Far, vi har inget att invända. *(lyckas hålla Aristobulus tyst)*

Herodes Ske, alltså. Vare min son Antipater min kronprins och till efterträdare åt honom utnämnda furst Alexander och Aristobulus, de sista två av mackabéernas lysande släkt.

Hillel Åt ditt visa beslut skall allt Israel glädjas, o konung.

Herodes Jag fruktar emellertid att denna glädje blir kort.

Antipater (skakar hand med sina bröder) Mina bröder, jag har aldrig tvivlat och skall aldrig tvivla på att ni är tvättäkta söner till min egen far.

Alexander Antipater, du är alltför ädel för oss.

Herodes Det är bra. Låt oss upplösa scenen förrän den fördärvas av nya intriger.

(Alla går utom Herodes och hans syster Salome. De står på avstånd från varandra.)

Min syster, vad väntar du på? Skall du ej med de andra gå ut väl tillfreds med den lyckliga lösningen?

Salome Broder, jag måste få tala diskret med dig.

Herodes Varför?

Salome Jag måste bekänna min skuld.

Herodes Vad har du att bekänna? Har du hittat på något?

Salome Ja, jag är rädd att jag gjort alltför mycket.

Herodes Bekänn då, men skynda dig. Annars kan mitt tillfredsställda humör gå åt fanders igen.

Salome Det är Sylleus araben det gäller.

Herodes Vad har du med honom att göra?

Salome Han har tyvärr varit min älskare.

Herodes Varför tyvärr? Jag förbjöd dig att gifta dig med honom, men jag förbjöd dig ej att gå i samlag med honom. Att jag låg i krig med den boven gör honom ej sämre som älskare. Snarare tvärtom.

Salome Det visade sig att han inte var kär i mig.

Herodes När ska du lära dig, kvinna? Att någon är kär i en är det mest flyktiga mest övergående av alla tillstånd. Man kan icke kräva av någon att kärleken skall vara längre än bara ett ögonblick, kanske en vecka högst, under forcering en månad men aldrig så länge som två. Endast vänskap och lojalitet kan man kräva av andra, men kärleken är den mest fåfänga av alla dagsländor.

Salome Ändå så älskar du fortfarande Mariamne.

Herodes Och vad har väl hon med ditt stackars arabiska fiasko att göra?

Salome Jag fick genom Sylleus veta för mycket.

Herodes Vad då, till exempel? Att han rövat bort till sitt harem judinnor?

Salome Att Aristobulus och hans äldre bror Alexander knappt kommit till Israel förrän de stiftat en ny sammansvärjning mot dig.

Herodes Vad har du för bevis, din ohyggliga häxa?

Salome Två av dina livvakter är av dem mutade till att ta livet av dig under jakten i öknen i morgon på så sätt att det skall se ut som en olycka.

Herodes Och du vet vilka två livvakter som gått och sålt sig?

Salome Förstås. Sedan har dina söner av ledaren för sadducéerpartiet slugt skaffat sig stöd för att omedelbart bli utropade såsom regenter av Israel. Din äldste son blir i samband därmed smärtfritt undanröjd.

Herodes Vad vet du mera?

Salome Så snart du är död skall de få sig en fristad på fästningen i Alexandrium, vars kommandant de har mutat, var de sedan i allsköns ro lugnt skall invänta att de blir krönta som konungar.

Herodes Du är minsann informerad. Hur lyckades du taga reda på allt?

Salome Såsom Sylleus blivande drottning så låtsades jag hjälpa till med de två stackars prinsarnas planer.

Herodes Och om stackars Sylleus varit dig trogen så hade du troligen även stått de stackars prinsarna bi och med dem stått och skrattat av glädje när jag genom en olyckshändelse lyckligtvis äntligen lämnade världen i fred.

Salome Den förbannade Sylleus var mig ej trogen.

Herodes Och det har nu Israel att tacka för tjugo extra år under mitt digra förtryck samt de sista två olyckliga mackabéernas två lösa huvuden.

Salome Måste du döda dem?

Herodes Denna gång kan inget rädda dem. Jag måste omgående åter resa till Rom, redogöra för kriget mot Sylleus, som icke företogs utan det romerska samtycket, samt lägga fram för Augustus de senaste fakta i de sista två mackabéernas mordanslag mot sin herr fader och kejsar Augustus mest lydiga lydfurste. Han kommer denna gång genast att kräva, som det står i romerska lagen, de slynglarnas liv för ett överlagt fadermord.

Salome Och vad skall då Antipater ha mera att säga?

Herodes Förhoppningsvis ingenting. Han måste noga få kunskap om allt när det hela är över. Vi kan bara hoppas att han sedan ej abdikerar.

Salome Och om han står fast vid sitt abdikationsshot?

Herodes Då blir jag mitt folks siste konung. Och då blir nog även Augustus med sin etablerade världsmonarki blott en inledning till samma enväldes gradvisa

undergång, som måste förr eller senare bli total. Ty om judarna, världens mest heliga folk, Guds personliga egendomsfolk, är så självdestruktivt som jag ej lyckats avvända det från att vara, då kan icke något folk någonsin slippa den onda politiska maktens evinnerliga självdestruktivitet.

Scen 4.

Herodes Min son, du skall vittna.

Antipater Jag vill icke vittna.

Herodes Du måste.

Antipater Det är mot mitt samvete.

Herodes Du har ej gjort något. Blott dina bröder är skyldiga.

Antipater Räcker det ej med att jag måste rannsaka och tvinga sanningen ur de två livvakterna blott för att sedan se dem bli mördade?

Herodes Du måste vittna om vakternas överbevisade skyldighet.

Antipater Och om jag vägrar?

Herodes Min son, då är du icke längre min son. Då är du endast dina misslyckade halvbröders halvbror. Då är du ej Israels arvfurste. Då är du ej längre värdig ditt kungliga blod.

Antipater Du begär av mig delaktighet i ett överlagt mord på de två enda bröder jag har.

Herodes De är halvbröder blott och bastarder.

Antipater Du älskade deras mor bättre än min.

Herodes Våga aldrig mer påminna mig om Mariamne!

Antipater Om jag måste så respektera din känsla så borde du på samma sätt respektera min egen. Jag vill icke fälla de insnärjda gossarna.

Herodes Du har tyvärr inget val, om du inte vill gälla för att vara medbrottsling till dem. Min son, politiken är tung, och den kräver tyvärr aldrig upphörande självupppoffringar framför allt angående ens privata personlighet, integritet och ens samvetes betänkligheter. En maktställning kräver en fullkomlig saklighet. Känslor är endast en svaghet i all politik som blir varje politikers fall. Och vad har du att frukta? Du blir icke delaktig i deras dom. Du blir inkallad endast som vittne för att du skall vittna om sanningen. Det är ju inte ens ohederligt.

Antipater Jag tål ej mina bröders anklagande gliringar.

Herodes De vågar såra dig endast för att du är ädel och känslig. De hugger på dig blott emedan de vet att du ensam i samlingen även tar skada av deras gemenhet. Du får icke bry dig om deras illvilja och grymhet.

Antipater Nåväl, jag skall vittna.

Herodes (till en vakt) Släpp in alla djuren, de anklagade, deras domare och alla vittnen. Vi kan nu inleda processen. (*alla släpps in, Alexander och Aristobulus i bojor bevakade av vakter, Simon som huvuddomare.*)

Nå, söner, vad har ni att säga till edert försvar?

Alexander (till Antipater) Även du, Antipater, min broder?

Herodes Håll käften, din slyngel! Han är bara här för att vittna.

Aristobulus (till Antipater) Han är bara här för att hjälpa sin farsa ta livet av oss, sina söner, hans egna halvbröder.

Herodes Tyst i lokalen!

Aristobulus Men när kung Herodes har avrättat oss tar han därefter livet av även sin siste son. Han är ju hedning och tror på Saturnus som gudarnas fader, den guden som för att behålla sin makt och sin ställning åt upp sina söner och arvingar levande.

Simon Ordning i rätten! De anklagade bedes hålla sig tysta tills de blir ombedda att yttra sig. Om de ej tiger till dess blir de avlägsnade härifrån.

Herodes Nå, min son, kom nu fram och berätta vad vakterna hade för planer.

Antipater De skulle, när ni under jakten kom fram till oasen 'Smaragden i Öknen', se till att ni själv gick till vattnet att dricka. Där skulle de då överfalla er och få er dränkt, och det skulle se ut som en olycka.

Herodes Ja, alla vet ju att jag ej kan simma. Och hur mycket hade de fått för att utföra mordplanen?

Antipater Fem hundra guldmynt vardera.

Herodes Vem hade betalat dem?

Antipater Aristobulus.

Herodes Allena?

Antipater Nej, du, Alexander, var med vid betalningen av dessa två lejda mördare.

Alexander Det var vår yttersta möjlighet att rädda framtiden åt oss.

Antipater Ni räknade inte med mig.

Alexander Nej, vi räknade inte med ditt självuppoftande ädelmod.

Antipater Godheten får man ej lämna ur räkningen. Då blir det hela på minus.

Alexander Vi är våra egna livs värsta bedragare.

Antipater Skona dem, fader.

Herodes Ha! Aldrig i livet! Hur lyder din dom, Simon?

Simon De är tyvärr totalt överbevisade om ständigt upprepad anstiftan av ett klart överlagt fadermord. Lagen förkunnar att de måste strypas.

Herodes För ut de eländiga klåparna, som inte ens kan ta livet av sin egen fader ordentligt! Om de ej kan mörda ordentligt så duger de aldrig till några politiker! De är förlorade, överbevisade, dödsdömda och duger bara till omedelbar likvidering! För ut dem! (*Alexander och Aristobulus föres ut.*)

Antipater De var dina söner.

Herodes De är det ej längre. De var dina bröder.

Antipater De är det fortfarande.

Herodes Vart vill du komma?

Antipater Jag önskar jag kunde för dig visa upp din själs spegel.

Herodes Tror du inte att jag tillräckligt väl känner mig själv?

Antipater Far, för varje politiskt mord ser jag dig bli mer och mer lik ett djur, ja, än värre, ett djur som själv mer och mer instänger sig i en bur.

Herodes Tvärtom. För varje skurk i vår värld som går under blir jag bara friare.

Antipater Och mera ensam.

Herodes Jag saknar ej skurkarnas sällskap.

Antipater Dock saknar du en, och den saknar du mer och mer för varje skurk som du mördar.

Herodes Jag saknar ej någon.

Antipater Jo, du saknar din stackars fru Mariamne. Och för varje nytt mord du genomför verkar det som du allt vildare hugger i blindo blott mot den vars minne du aldrig blir kvitt, Mariamne.

Herodes Min son, du är sentimental.

Antipater Nej, jag är realistisk och klarsynt.

Herodes Det tror alla dårar sig vara.

Antipater Och om du en dag, far, till slut även riktar din dödsdom mot mig, så skall det även vara ett fåfängt försök blott att komma åt den dig förföljande och oförsonliga anden Mariamne.

Herodes Du har sagt det namnet nu en gång för mycket, nej, två gånger, tre gånger.

Antipater Må det bli tusende gånger förrän du blir av med mig. Och ändå skall du ej bli av med henne.

Herodes Du dillar! Jag har ju ett femtiotal hustrur som jag älskar mera än henne och som ger mig mera och som jag har långt mera roligt med!

Antipater Ja, varje natt kan du vältra dig med dem och pippa så många du vill, men du tänker blott på Mariamne.

Herodes Jag vill inte tänka på henne!

Antipater Och därför så tänker du på henne.

Herodes Och med vad rätt går du här och gör tillvaron blott outhärdlig för mig?

Antipater Med en sons rätt som alltjämt, i motsats till samtliga sina mer kungliga bröder, får gå omkring levande för att blott påminna dig om de döda, som samlas omkring dig allt tätare allt eftersom de blir ständigt allt flera. Men när även jag blivit mördad av dig, fader, skall du ej mer orka uthärda med vad du gjort med dig själv mot dig själv och ditt liv. Fader, jag önskar dig en god natt. (*går*)

Herodes Börjar han även nu att bli farlig? Han pratar för mycket. Han tänker för mycket. Han är alltför klok. Jag vill ej längre ha honom kring mig. Jag får skicka honom till Rom. Under tiden får jag hitta på något.

Akt IV scen 1. Rom.

Augustus Min vän, jag är glad att få se dig igen.

Antipater Jag är rädd att det är sista gången.

Augustus Är således dina affärer avslutade?

Antipater Ja, och jag lär ej bli skickad hit fler gånger.

Augustus Detta är således avskedsvisiten?

Antipater Det är det.

Augustus Min son, jag är ledsen att du måste lämna oss. Vi har haft nytta och glädje av ditt kultiverade sällskap. Jag kommer att sakna dig.

Antipater Jag kommer även att sakna Augustus och mitt goda sällskap i Rom.

Augustus Helst behöлле jag dig här i Rom för att vara helt säker på att inget ont vederfarades dig.

Antipater Och vad ont kan då drabba mig? Är jag ej fullständigt plikttrogen, lydig min far och lojal mot hans vilja?

Augustus Min son, du är alltför lojal och naiv i din godtrogenhet.

Antipater Har jag gjort något misstag?

Augustus Nej, inte ett enda. De mutor du givit åt höger och vänster, till hövitsmän, domare och andra myndighetsödlor har du varit tvungen att utlägga. Annars så hade ej Sylleus någonsin avrättats enligt sin dom. Och du har inget dolt för din fader. Jag är ditt förnämaste kronvittne på att du uppfört dig fullständigt felfritt.

Antipater Vad fattas mig då, eftersom ni är orolig?

Augustus Ädlaste furste i världen, din farbror Feroras är död.

Antipater Är han död?

Augustus Han är död.

Antipater Och hur dog han?

Augustus Det vet endast konung Herodes. Och vidare är drottning Doris, din moder, i onåd.

Antipater Vad har hon då gjort?

Augustus Hon är anklagad. Mera kan jag ej berätta. Herodes allenast vet vad hon är anklagad för. Det betyder att det är förenligt med livsfara att taga hennes försvar.

Antipater Ni vet allt, ädle Caesar.

Augustus Det måste man veta om man är en kejsare och vill förbli det.

Antipater Vad råd ger ni mig?

Augustus Att ej reta din fader, som är alltför lättretad. Utgå ifrån att din moder är skyldig tills hon fått sin oskuld bevisad.

Antipater Jag skall alltså vara lojal mot min fader men ej mot min moder och bara se på om min fader behagar ta livet av henne som han även tog livet av Mariamne?

Augustus Min son, jag skall vara fullt ärlig mot dig. Det är min tunga börda att veta för mycket, och det blir måhända din olycka att du får veta för mycket av mig, men jag kan icke tiga när jag nu för den sista gången får se den som ensam är värdig i världen att ärva min makt. Nej, tig stilla och lyssna. Din fars karriär har jag åsett med stigande fruktan och fasa. Han är alltför mäktig, han vet det, och det värsta är, att den makten han gjort fullständigt solid genom sin oförvitliga lojalitet emot mig. Han är lika orubblig som jag i sin konsoliderade maktposition. Inte ens Augustus kan rubba hans makt, lika litet som samme Augustus ens kan rubba sin egen maktställning. Denna tids världsordning är så perfekt som den aldrig har varit förr i hela världens historia.

Men denna makt för en diger förbannelse med sig. Det är ensamheten. Ju större makt, desto mer fullkomlig ensamhet. Denna är alltid olidlig. Den mäktige flyr den med att skaffa sig en familj. Det har både Herodes och jag gjort. Och det vet jag till och med bättre än stackars Herodes, att makten ej kan ha familj utan att den familjen blir fullständigt kontaminerad av destruktiv dårskap. Ty makt och den mänskliga faktorn går icke ihop. Makten är alltid omänsklig, och blott den mänskliga faktorn kan hålla ihop en familjs konstruktiva kontinuitet. I en Caesars maktfullkomlighet finns ej utrymme för denna mänskliga faktor.

Jag vet att det efter mig kommer att följa ett upplösningstillstånd i vilket min släkts alla medlemmar kommer att satsa allt på att förgöra varandra. När slakten är utrotad men icke förr kommer kanske på nytt republiken att utropas.

Min trogne lydskonung stackars Herodes har ej den distans till problemet som jag har. Han har instinktivt utan att ens bemöda sig om att försöka betänka det hela i sin egen livstid med kraft gett sig hän i maktfullkomlighetens omänsklighet och självdestruktivitet. Han kan ej vara utan den mänskliga faktorn och ej heller utan sin makt. För att fly från sin maktställnings ensamhet frossar han i sina harem av horor och häxor, och av bara farten så ryker hans barn med i häxornas självdestruktiva intriger. De bröder du ädelt försvarade här var oskyldiga offer för drottningssintriger. De själva och även din fader var oskyldiga till de brott de anklagades och även utsattes för. Jag vill ej, Antipater, att du råkar ut för en liknande olycka.

Antipater Tack för din varning.

Augustus Tyvärr måste jag se er religion som en tragiskt bidragande faktor till din stackars fars raseri. Ni tillbeder en gud som är själva maktfullkomlighetens personifiering, den guden identifierar ni judar er med, det är den mest förskräckliga och mest omänskliga av alla tänkbara gudar, och den som besitter ert folks och er religions högsta makt är Herodes. Han blir mer och mer själv som er fasaväckande storhetsvansinnige gud, och det slutar väl med att han själv tror sig vara den fåfänge guden i fråga.

Antipater Jag har tagit avstånd från alla hans sjukligt morbida excesser.

Augustus Jag vet, min son, att du är fullkomligt ren. Jag vet mera om dig än du själv. Jag har forskat och noga förhört mig om dina prospekt. Du är av högre börd än Tiberius, min surmulne arvinge. Ej mackabéerna var av så hög börd som du.

Antipater Är jag då icke blott edoméens vanbördige son, den föraktade usle bastarden till den allra falskaste av alla judar, hundhedningen och hednaslickaren, judeförtryckaren, massmördaren och barbaren Herodes?

Augustus Din moder härstammar i direkt nedstigande led....

Antipater Från förrädaren Kaleb, jag vet.

Augustus Som var gift med en syster till Moses och Aron.

Antipater Hans söner var likväl förrädare.

Augustus Er konung David härstammade då från förrädare.

Antipater Ädlaste fader Augustus, allt vad du berättar är välbekant för mig och det sedan länge. Du har missuppfattat en del, min släktavla är mer komplicerad än vad

du har antytt, men din huvuduppfattning är helt korrekt. Säg blott vart du vill komma.

Augustus Jag ser på min egen familj och jag ruskar på huvudet. Jag kan ej se något annat än självdestruktiv dekadens. Jag försöker då finna en framtid i främmande läger. Du och dina bröder var alla tre lysande furstar. Du ensam är kvar. Jag vet ej vad Herodes har tänkt sig med dig, men jag ber dig, att vad som än händer, så se noga till att du avlar en son och att han, om Herodes förföljer sin egen familj även fortsättningsvis, i så fall får i obemärkthet och i skydd för sin mordiske farfar uppväxa tills han bliver mogen att axla sin börda som arvinge till hela vår tids fulländade världsordning.

Antipater Du giver således bort ditt imperium och livsverk till förmån för mig och min son?

Augustus Ja, min son. Du och din son har jag här i mitt hjärta högtidligen utsett som universalarvingar till min värld.

Antipater Jag är smått överväldigad. Hur skall det praktiskt gå till?

Augustus Det är det som är frågan. Jag vet inte svaret ännu. Skulle Livia få veta mitt fasta beslut skulle hon inte tveka en dag med att få mig ur vägen.

Antipater (knäböjer) Min fader, ty mera har du varit mig som en fader än stackars Herodes, jag gömmer ditt ord i mitt hjärta men väntar mig icke att någonsin lyckas få din önskan realiserad. Jag kan endast lova dig ett: att jag skall skänka världen en son som skall bli din arvtagare.

Augustus Det är jag tacksam för, och det är allt vad jag praktiskt har rätt att begära.

Antipater (reser sig) Farväl, gode världsfader.

Augustus Låt mig få omfamna dig, stackars okorrumperade son. *(de omfamnas)*

Gå nu i frid, och jag vet att ditt arv skall förvaltas av dig och din son om ej av någon annan.

(de skiljs)

Scen 2. Som Akt I scen 1 etc.

Herodes (från sin upphöjda tron) Nå, min son, är du hemkommen?

Antipater (på golvet med blottat huvud och krökt nacke) Fader, jag står till din tjänst, som du ser.

Herodes Och vad hälsar Augustus?

Antipater Jag har till dig brev från vår vän världens kejsare.

Herodes Har du? Låt se!

Antipater Även Livia har skrivit till dig.

(Herodes rycker breven ifrån honom, öppnar och läser raskt.)

Herodes Hm. Du verkar stå högt i Roms gunst.

Antipater Jag har endast utfört mina plikter mot dig.

Herodes Så den skurken och rövaren Sylleus lyckades du till slut äntligen få likviderad?

Antipater Det var största orsaken till min försening. Den romerska byråkratin krävde två hundra silvertalenter i mutor.

Herodes Det är helt korrekt. Byråkraterna finns för att låta sig mutas. Om man inte mutar dem strejkar de och ingenting bliver utfört. Och deras är den högsta makten i världsordningen. Inte ens jag förmår något mot dem. Vad menar Augustus? "Jag avundas dig, min Herodes, att du har en son Filopater till medregent"? Heter du ej Antipater?

Antipater Jo.

Herodes Varför benämner han dig Filopater då?

Antipater Han kanske skämtar.

Herodes Augustus är ej den som skämtar. Och vad skriver Caesars gemål? Ena märkvärdigheten och insinueringen efter den andra! Vad har du haft för dig egentligen?

Antipater Endast min plikt.

Herodes Under din alltför utdragna vistelse i Roms moraliska träsk låter det på fru Livia som om du stulit Augustus ifrån hans gemål och intagit hans frus plats i sängen. Vad har då ägt rum mellan dig och Augustus?

Antipater Tror du, far, på fruntimmersskvaller?

Herodes Min son, att du svarar med en annan fråga är ett ganska misskrediterande svar.

Antipater Jag har ej gjort mig skyldig till något utöver de befogenheter du givit mig.

Herodes Detta har jag tyvärr skäl att betvivla.

Antipater Vad misstänker du mig för då?

Herodes Vet du om att din farbror är död?

Antipater Ja. Jag mottog den sorgliga nyheten redan i Rom.

Herodes Vet du varför och hur han dog?

Antipater Nej?

Herodes Han dog under tortyr som förrädare. Han hade stämplat mot mig, och han nämnde dig såsom sin medbrotsling.

Antipater Är jag då anklagad?

Herodes Ja!

Antipater Får jag veta mitt brott?

Herodes Du har kallat mig odjur och mördare! Och du har önskat mig död!

Antipater Den anklagelsen har pressats fram under nedrig tortyr eller är en ren lögn.

Herodes Vet du om att din mor är i onåd?

Antipater Ja. Vad har hon gjort?

Herodes Hon har stämplat mot mig! Och hon har även nämnt dig som medbrotsling!

Antipater Under tortyr?

Herodes Du har för henne klagat på mig och på att din far lever för länge!

Antipater Det kan jag ej påminna mig. Det är frampressat under tortyr eller också en nedrigt ful lögn.

Herodes Alla anklagelser emot dig hade jag lagt därhän om ej Livias brev plötsligt hade bekräftat dem.

Antipater Vad skriver då kejsarinnan?

Herodes Hon anklagar dig för att ställa dig in hos Augustus i avsikt att skaffa dig rätten att ärva hans titel.

Antipater Vad kommer hon med för bevis?

Herodes Du förnekar ej anklagelsen? Son, en sådan anklagelse är den mest allvarliga som är tänkbar i världen! Har du blivit storhetsvansinnig?

Antipater Tar du då en intrigant kvinna på allvar?

Herodes Igen detta undvikande av en fråga med en annan fråga som ursäkt! Det godkännes ej! Jag har en enda fråga att ställa dig. Är du skyldig till vad du här anklagas för eller ej?

Antipater Jag förstår icke anklagelsen.

Herodes Du förstår mycket väl hela spørsmålet bättre än jag, men du vägrar att upplysa mig i dess dunkel! Du undviker ämnet! Du har alltså något att dölja! Och då är du farlig för mig och för Israel.

Antipater (knäböjer) Far, jag har aldrig i tankarna ens önskat dig något ont.

Herodes Ändå förbigår du mig och ställer dig in hos Augustus som om jag ej fanns! Är jag icke din fader? Tror du icke jag önskar bli världens herre som du och Augustus?

Antipater Min far, vettet skenar iväg med dig.

Herodes Gör det? Och du tror dig kunna bli Caesar och arvinge till Augustus fastän du ej ens kanske får ärva mig? Vems vett skenar egentligen?

Antipater Din fantasi skenar vilt med dig. Du drar förhastade slutsatser.

Herodes Jag lägger endast ihop två och två. Jag är inte så dum som du tror. Jag har min egen broders bekännelser, din egen moders bekännelser och så nu brevet från Livia. Tre källor vittnar, bekräftar varandra och påstår det samma, att du åtrår makten och bortser från mig.

Antipater Du vet att jag alltid har varit dig lydig.

Herodes Försök inte. Du var beständigt den främste bedragaren, hycklaren, taskspelaren och förställaren av mina söner. Allt gjorde du bakom min rygg; medan bröderna dina anstiftade sina komplotter helt öppet inför allas ögon så var alltid du den som ingen förstod sig på, hade kontroll över eller fick något klart grepp om. Men Livia har avslöjat dig. Du är nu genomskådad av denna världs klokaste kvinna. Du har lyckats till och med lura Augustus och få honom gå bakom sin egen frus och familjs rygg, men längre än så kom du icke. Det finns ingen mänska i världen som är så perfekt välbevakad som kejsar Augustus. Och det skall vi vara fru Livia tacksamma för. Son, du har satt din sista potatis. Att du fiffigt går bakom ryggen på mig kan jag ej tolerera när det gäller makten. Jag kan på ett ögonblick göra dig arvlös till förmån för dina avrättade bröders förbannade avkomma. Är du medveten om det?

Antipater Jag är medveten om det.

Herodes Ej trodde jag jag skulle bli så besviken på dig. Att de odågorna Alexander och Aristobulus blev maktgalna kunde man kanske förlika sig med, men att du även skulle förnedra dig så kan jag aldrig förlåta dig. Vakter! För ut denne man, och sätt honom i fängelse!

Antipater Far, jag är oskyldig!

Herodes Är du? Till vad?

Antipater Till varenda anklagelse som formulerats. Jag har aldrig önskat dig död. Jag har aldrig förtalat dig för någon mänska. Jag har aldrig åstundat någon politisk makt i denna världen.

Herodes Min son, hur förklarar du då drottning Livias brev? Hon anklagar dig ensam, och hennes instans är den högsta i världen. Ej ens hennes man kan försvara dig. Hennes dom måste jag lyda.

Antipater Hur lyder den domen?

Herodes (läser högt ur brevet) "Din son Antipater inbillar sig att han har rätt att bli kejsare efter Augustus."

Antipater Det är ett missförstånd!

Herodes Inte för henne. Hon har formulerat sig klart. Ingen i hela denna vår värld kan försvara dig mot sådan anklagelse.

Antipater Jag kan endast upprepa att det är ett missförstånd.

Herodes Få henne att ta tillbaka då vad hon har sagt. Tror du att du kan göra det?

Antipater (tystnad)

Herodes Det tror ej jag heller att någon mänska kan göra. Farväl, min son. Jag är, som sagt var, besviken på dig.

Antipater Du tar livet av mig då precis som med alla de andra, min farbror, min styvmor och mina styvbröder?

Herodes Det svarar jag inte på nu. Det får avgöras senare. För honom bort, spärra in honom, avvakta vidare order och avskärma honom från all kontakt med denna världen, ty han är en farlig och lömsk intrigör och slug manipulator.

Vakterna Ska bli. (*De för honom bort.*)
Antipater Jag är oskyldig!
Herodes (när han är borta) Ingen är oskyldig i den politiska världen.

Scen 3. Rom.

Augustus Vad vill du egentligen?
Livia Ingenting. Endast Roms bästa.
Augustus Och det vet du själv bäst vad det är?
Livia Tänk efter. Herodes familj är ett högmodigt släkte. Så länge din vän Antipater får leva är han tronens arvinge. Ingen kan ändra på det. Nu har han blivit inspärrad och skall bli ställd inför rätta för förräderi liksom sina två yngre avrättade bröder. Om han även avrättas blir näste arvinge oduglingen Arkelaus, en impopulär oförståndig och odiplomatisk natur, vars regering direkt skulle leda till uppror. Han skulle få alla Herodes lättsinniga barnbarn emot sig, det skulle bli inbördeskrig, och så onda som herodianerna är skulle de endast frossa i att göra slut på varandra. Då skulle vi äntligen ha alla randiga skäl till att avskaffa Israels självständighet och omvandla det till en normal lydig romersk provins. Detta anser jag är enda sunda och möjliga utvecklingsvägen. Så länge Herodes familj fritt får härja och utbreda sig skall de endast ge anledning till evigt trassel och uppror och utgöra det enda möjliga hotet mot Rom.
Augustus Jag förstår ej det sista.
Livia Det är bara judarna i hela världen som vägrar att erkänna din och min och Roms gudomlighet och oantastliga auktoritet.
Augustus Men vår vän Antipater är den enda ädlingen i hela världsriket. Han ensam är ren och ärlig.
Livia Det inbillar du dig. Han är lika lömsk och beräknande som alla andra av judarnas släkte. Om det inte varit för honom så hade hans bröder fortfarande levat.
Augustus Han ensam försökte att få dem benådade!
Livia Det var normalt hyckleri för att ställa sig in hos sin fader.
Augustus Min Livia, du är alltför ensidig, grym, kategorisk och orättvis.
Livia Nej, jag är blott realistisk. Du tror alltför gott om det lastbara människosläktet, som alltid har baksidor som väger fullständigt ner deras framsidor.
Augustus Men Antipater är oskyldig! Aldrig har han varit annat än envist lojal mot sin djuriske fader.
Livia Om djuriske fadern vill avrätta honom så vare det djuriske faderns privatsak, och vi har ej rätten att lägga oss i.
Augustus Endast vi kan benåda den oskyldige. Vi är högsta instansen i världen. Ansvar är vårt.
Livia Om Herodes vill mörda sin son har ej någon makt att hindra honom däri. Du har givit Herodes hans makt, och han brukar den vad vi än gör.
Augustus Har du något personligt agg mot Antipater?
Livia Jag har knappast sett honom ens.
Augustus Varför då denna brist på barmhärtighet?
Livia Var Antipater barmhärtig då mot sina bröder och Sylleus? Han var sex månader upptagen endast med att här få Sylleus avrättad.
Augustus Ja, på sin faders befallning.
Livia Vem vittnade inför Herodes om Sylleus snygga komplot?
Augustus Antipater.
Livia Där ser du. Han är lika komprometterad som alla politiskt insyltade maktgalningar.
Augustus Hellre ville jag dock skona honom än samtliga romerska medborgare.

Livia Du är partisk för honom.

Augustus Han blev noggrant uppfostrad här i min egen familj. Man skulle av din oförsonlighet kunna dra slutsatsen att du med samma opartiskhet kunde nedlåta dig även till utrensningar i din egen familj.

Livia Varför inte? Om någon är skyldig så är det vårt ansvar att han även straffas.

Augustus Jag vidhåller att Antipater är oskyldig.

Livia Det kan Herodes allenast rätt avgöra. Judarna ha sina egna märkvärdiga lagar, och din Antipater blir dömd efter dem. Romersk rätt ha ej rätten att blanda sig däri förrän själva judarna vänder sig till oss. Och så kommer det att förbli tills det bråkiga landet till slut oundvikligen måste missbruka sin frihet till döds i självdestruktivt vansinne, ty sådan är den allmänna tendensen.

Augustus Den fanns icke före Herodes.

Livia Den fanns icke innan du gav honom alltför stor makt.

Augustus Antipater! Jag ensam kan icke försvara dig mot hela världen och allra minst mot min gemål. Du blir tvungen att klara dig ensam.

Livia Herodes är gammal. Han dör snart, och om Antipater då lever fortfarande är saken klar. Då behöver han ej längre räddas.

Augustus Jag vore då hellre en gris än en son till Herodes. Den judiske kungen behandlar ju djuren långt bättre än sin egen mänskliga avkomma och sitt eget heliga folk.

Akt V scen 1. Herodes hov.

*(Läkaren uppträder från vänster, de tre vise männen från höger.
Läkaren grubblar, de tre vise männen verkar villrådiga.)*

Melchior Ursäkta, min herre, men vi söker konung Herodes den store.

Läkaren Han är litet opasslig. Mest är han indisponerad numera. Jag vill även tala med honom.

Balthazar Har ni även kommit för att skänka barnet er hyllning?

Läkaren Vad då för ett barn? Jag är läkare, inte en barnmorska.

Gaspar Det har i dagarna fötts hela världens fridsfurste och konung, som stjärnorna skvallrar inför hela världen om.

Läkaren Vad är ni dånar för ena? Vad dårhus har ni sluppit ut från? Här föds inga barn i det här kungahuset! Här dräps endast arvingar!

Melchior Ursäkta oss, vi är skyldiga er en förklaring. Vår sammankomst här är i sanning ett märkligt mirakel. Vi måste berätta för läkaren hur det gick till.

Balthazar Ja, berätta du, Melchior.

Melchior Jag själv kommer västerifrån, från Egypten. Där såg jag det storslagna stjärnfenomenet och började genast att forska i böckerna. Var skall historien avgöras, undrade jag, nu när Vädurens tid är förbi och i stället Saturnus och Jupiter inleder Fiskarnas med en exakt konjunktion? Alla tecken bebådade Israel. Där fanns det flest profetior, där endast inväntades en sann Messias. Då reste jag hit. Och vem träffar jag på när jag närmar mig Hebron? Från öster så kommer vår Balthazar här från Kaldéen, som där liksom jag upptäckt tecknet i skyn och förstått liksom jag att det höll på att hända betydande saker i centrum av världen, i Israel. Och vi beger oss tillsammans mot staden Jerusalem. Och vem påträffar vi där om ej Gaspar från Persien just vid stadens portar när vi själva skall draga in! Han har tytt samma tecken som vi, han har tänkt samma tankar som vi, alla tre har vi dragit precis samma slutsatser, som om vi ägde ett enda gemensamt medvetande, och därför står vi här nu mer än bergsäkra på att det måste ha fötts här en arvfurste åt kung Herodes.

Läkaren Naiva bedragare, narrar och offer för dagdrömmier och dumt navelskådande blind fantasi är vad ni är, erbarmliga fåntrattar och stackars sinnesförvirrade gubbtjyvar! Packa er hem innan hemske Herodes får se er och klår er så att era huvuden ramlar av era försvagade skaft!

Gaspar Men vi kan ej ha misstagit oss alla tre. En kan göra en felaktig formelkalkyl, men tre kan icke komma fram till samma summa om den ej är riktig.

Läkaren Jag är icke en matematiker. Mitt jobb är att se på vilket sätt folk ej är friska, och för alla er tre är tillståndet samma: ni lider av kvalificerat självbedrägeri.

Herodes (hörs stöna bakom scenen) Hur blev han favorit hos Augustus?

Läkaren Nu kommer han! Smit om ni vill slippa obehag!

Gaspar Nej, vi har kommit för att gå till botten med saken och lämnar ej scenen förrän vi har sett det historiska barnet och därmed fått rätt.

Herodes (uppträder) Vad är ni för utspökade gökar?

Melchior Vi kommer från Persien, Kaldéen, Egypten och vill blott se barnet.

Herodes Vad då för ett barn? Moses fiskades upp för tolv århundraden sedan och ej ens i detta land. Doktor, var har du hittat de skälmarna? Varför har du dragit in sådant taskspelarsällskap?

Läkaren Jag lovar, ers majestät, att jag är oskyldig. Jag har tvärtom själv försökt köra ut dem, men deras vanvettiga uppsåt är obotligt.

Herodes (till de vise) Säg vad ni vill, om ni kan tala klarspråk!

Gaspar Min herre, det har denna årstid i detta land fötts världens konung, och vi har blott kommit för att konstatera det faktum med att i praktiken bevittna det.

Herodes (till doktorn) Vet du om att någon skulle ha fötts i mitt hus?

Läkaren Jag är ej någon barnmorska.

Herodes (till de vise) Menar ni att världens konung skall vara av mitt hus?

Balthazar Vems annars?

Melchior Augustus hus vacklar och är redan dödfött.

Gaspar Men Davids hus har aldrig utslocknat.

Herodes Denna affär förefaller mig skum. *(till doktorn)* Vet du inget om saken, du som annars vet allt om vad mina barnbarn har för sig? Har ej någon frilla till någon av dem kanske fött någon son?

Läkaren Arkelaus, Herodes Filippus och Herodes Antipas har inga barn.

Herodes Men hur är det med vår äldste son Antipater? Kan han medan han ägde friheten ha gått och gift sig och avlat ett barn?

Läkaren Det kan vi icke veta i så fall.

Herodes Din okunskap väcker min vildaste fruktan och samtliga farhågor till ett förfärligt hejdundrande liv! Aj, förbannade krämpor! *(tar sig om vänster sida)*

Läkaren Har ni ätit sötsaker nu igen fastän jag stenhårt förbjöd det!

Herodes Man måste ju leva! Man kan inte svälta ihjäl för det att man är sjuk!

Läkaren Ni har frossat i måltidskalas hela livet tre gånger om dagen med tre eller flera avföringar varje dag, och nu ser ni resultatet! Jag har varnat er redan i tjugo år!

Herodes Stå ej där och var grym! Sätt i gång och gör något åt saken i stället!

Läkaren Det enda jag mera kan göra är att sätta två fingrar ner i er hals, men det skulle ni bara få mera aptit av. Ert liv består endast av omåttlighet på vart endaste tänkbara område: mat, kvinnor, dryck och osunda förlustelser. För varje gång ni har knullat mer än en gång dagligen har ni fått grovare magsår. För varje gång ni ätit er mer än proppmätt mer än en gång dagligen har ni gött växten som nu exploderar ut i era inälvor. Jag har gjort mitt! Skyll er själv! *(går)*

Herodes Vänta! Grymme likmakare! Lindra åtminstone mina ohyggliga smärtor!

Läkaren (utifrån) För varje son som ni har mördat har ni mer förtjänat den gröna tumör som skall göra er död den mest plågsamma, onda och långsamma som världen någonsin känt!

Herodes (matt, till de vise) Jag har glömt vad ni hade för ärende.

Melchior Vi ville hylla den nyfödde kungen av framtiden.

Herodes Ja. Det kan blott vara någon oäkta och okänd son av Antipater. Han kringgick mig, den usurpatorn! Han tog inga risker! Han skaffade sig slugt för säkerhets skull en son utan min kännedom! Men jag skall hitta den dolda bastarden! Kom hit, mina spåmän! (*ett helt hov instörtar*) Vad står det i skrifterna om den som väntas, Messias?

en gammal astrolog Messias kan födas allenast i Betlehem, som ju är Davids stad.

Balthazar Betlehem?

Melchior Att vi ej tänkte på det!

Gaspar Men det sade jag ju genast till er, att ni kommit för långt åt norr! Matematiska formlerna krävde en mer sydlig breddgrad!

Balthazar Men Jerusalem låg så nära till hands.

Melchior Det var lämpligt och logiskt att först söka konungen hos kung Herodes.

Gaspar Vi har spillt vår tid. Låt oss gå.

Herodes Mina herrar! Ett ögonblick!

Melchior (*ovillig*) Vad kan vi göra för er, kung Herodes?

Herodes Jag ville blott be er om en liten tjänst. När ni hittar ert barn, om ni någonsin hittar det, vill ni då vara så snälla och komma tillbaka till mig och berätta för mig var det fanns, så att jag sedan även kan komma och bringa det min enkla hyllning?

Melchior Och om vi ej hittar det?

Herodes Ni var ju så bergsäkra på att det fanns?

Gaspar Kom nu, Melchior, Jerusalem är inget ställe för oss icke-judar.

(*De tre vise männen går skyndsamt, Herodes ser sarkastiskt efter dem.*)

Herodes (*till en tjänare*) För hit chefen för all min livvakt. (*denne hämtas*)

Fastän han försmäktar i fångelset jublar han säkert i mjugg över hur han har lyckats att lura mig. Simon, min överstepräst, kunde aldrig bli mätt på att tjata om hur angeläget det var att mitt ädla blod ytterligare förädlades genom ett äktenskap för Antipater med någon av helig levitisk familj som var rätt mor för framtidens ädlaste konung....

Härhövitsman Ni önskar, min konung?

Herodes Du vet väl var Betlehem ligger?

Hövitsmannen Naturligtvis.

Herodes Rid dit med ett kompani och tag livet av samtliga småbarn som är under två år. Förstått?

Hövitsmannen En besynnerlig order, min konung.

Herodes Men nödvändig! Har du förstått?

Hövitsmannen Den skall utföras. (*går*)

Herodes Och nu till översteprästen. Om han har gift bort Antipater i hemlighet med någon judisk mö av rätt familj, som blott han rätt kan utvälja, så skall han ej längre dölja det för mig. Förbannade växt i min mage! (*tar sig om tarmarna*) Ohyggliga plågor! (*vältrar sig i kramp och ångest*) Har det gått så långt nu med min ärekrönte familj, att de ej längre vågar ta risken att låta mig veta när jag får ett barnbarn, av skräck för att jag även skall låta döda dem som mina söner? O ve! Outsägliga smärta! (*tar sig i sidan*) Nåväl. De får se. När de menlösa barnen i Betlehem fyllt upp en grop som kadaver så har de väl lärt sig att ej föda barnbarn åt mig så att andra än jag måste ta mycket fler liv än deras. – Nu till Mariamne, den enda jag har i min gengångartillvaro att dela plågorna med, och den enda som tigande uthärdar mina ursinniga skrik. Endast hon känner ej hur jag stinker, och hennes kropp undgår numera att smittas av min. Är du död, Mariamne? Ja, snart är du död, lika död som jag själv, och då äntligen, när jag är borta, skall du lämna mig,

den som du en gång älskade, som nu blott är ett borttruttande levande lik, ett kadaver i upplösningstillstånd, i fred.

(ut stönande i makabra kramper.)

Scen 2. Rom.

Augustus Herodes är död.

Livia Ett steg närmare målet. En lydkonung mindre. Hur dog den högmodige narren?

Augustus En ohygglig död. Under sin sista tid gick han ständigt omkring ensam i sitt oändligt praktfulla palats och spred fruktan och stank blott omkring sig med ständigt ihållande skrik. Hans omåttlighet i mat och dryck och med kvinnor gav honom en oformlig växt i hans mage som gjorde att han aldrig slapp en olidlig och från vettet drivande klåda på hela sin kropp. Ingen vågade gå honom nära i slutet emedan han stank så förfärligt. Han avled i ensamhet under omänskliga plågor och vrål, endast med sina mördade söner och hustrur och släktingar som hämndgudinnor och osaligt sällskap. Kan du tänka dig en mer fasansfull död: obeskrivliga plågor, en olidlig kroppsklåda, en ständig stank som av ruttet kloakvatten och en förkrossande fullkomlig ensamhet späckad med mördade offers fantomer och plågsamma minnen av djurisk osalighet, ensam bland idel förfärliga vålnader?

Livia Jo, att dö maktlös mot nuet och framtiden. Men kanske din vän Herodes fick det på sin lott till på köpet? Fick han göra upp med sin son Antipater?

Augustus När konungen avled fanns än Antipater i livet i fängelset. Genast utropade många den ädlingen till efterträdare, och han var lagenlig arvtagare: det fanns ej någon tvekan om saken. Då hade det bråkiga landet fått en kompetent, populär och human kung som omväxling. Men han kom ej ut ur fängelset. Där blev han mördad av sina brorsöner och uppkomlingen Arkelaus, som nu är utropad till konung. Det sägs att man högg ner den riktige konungen bakifrån då han var ödmjukt försänkt i from bön heligt knäböjande.

Livia Han förblev då en hycklare ända till slutet.

Augustus Du verkar då vara exceptionellt nöjd.

Livia Arkelaus blir konung och leder det bråkiga landet åt fanders så att Rom till slut måste helt införliva det under den romerska lagen. Det är väl det bästa för alla och även vad du helst har velat.

Augustus Jag älskade den goda furste som du är så avundsjuk på. Han var den enda goda politiker jag såg i världen.

Livia Tiberius blir kejsare efter dig och ingen annan.

Augustus Måhända, men likväl så är därmed denna historia ej ännu slut.

Livia Antipater är död. Caesar lever. Det är allt vad jag och historien bryr sig om.

Augustus Kanske idag, men i morgon, när både jag själv, du och även Tiberius är borta så blir kanske låten en annan.

Livia Hur så?

Augustus Det har sports, att vår vän Antipater ej dog utan avkomma. Om han hann avla en son så är den sonen universalarvinge till Herodes och den ende i hela romerska riket av rent kungligt blod.

Livia Det kan ej vara sant. Antipater blev aldrig ens trolovad.

Augustus Ryktet förmäler, att översteprästen herr Simon i hemlighet ordnade en laglig vigsel helt inofficiellt mellan en ung levitisk judinna av hög börd och arvtagaren Antipater. Herodes var just på väg att ställa till med förhör om den saken och bringa herr Simon i klistret när döden förändrade saken.

Livia Och hann Antipater då även få avkomma, någon lagenligt bekräftad och omvittnad son?

Augustus Faktum är, att han medan han var här i Rom fick ett chiffermeddelande från sina vänner i Israel. Du själv uppsnappade meddelandet, men du fann ingen som kunde tyda det. Jag har nu lyckats att få det förklarat.

Livia Vad var det för meddelande?

Augustus Det var ett mycket enkelt och klarspråkigt budskap. Det sade blott: "Jungfrun har fött dig en son." Det var allt. Och du minns själv hur du slogs av hur glad och god Antipater blev av denna nyhet, som du icke själv sedan kunde förstå.

Livia Du har vunnit, Augustus. Jag känner mig slagen och erkänner mig som besegrad. Nu har jag förlorat mot dig.

Augustus (omfamnar sin fru från sidan med ena armen) Nej, min kära. Vi har båda två nu förlorat mot framtiden.

15.7.1988

Efterskrift.

Dramat är ej blott en skildring av den gamle Herodes karriär, grymhet och ondska. När intrigernas utveckling blir som ondast introduceras sent omsider sonen Antipater som en fullständigt hederlig man i skarp kontrast mot hela dramats karaktär. Han är så hederlig att ingen kan tro på hans hederlighet. Slutligen mynnar dramat ut i den gamla judiska legenden att Jesus skulle ha varit en oäkta son till Antipater. Denna teori exponeras så utförligt i Robert Graves roman "Kung Jesus" att man inte utan vidare kan avfärda den, och detta drama kan sägas vara en ytterligare utveckling av samma teori.

Den kanske viktigaste karaktären är emellertid Mariamne emedan hon inte alls förekommer. Hon introduceras blott för att bli mördad, mordscenen överensstämmer inte med den historiska verkligheten men kan sägas illustrera den psykologiska verkligheten, men Herodes slipper henne aldrig sedan. Hennes söner är en ständig påminnelse för Herodes om henne, och när de är borta börjar Antipater i stället pina honom med hennes minne. När även han är borta är Mariamne mera levande för Herodes än någon annan, och fastän hon är död är hon det enda som i någon mån kan lindra hans plågor....

Om dramat någon gång iscensätts kunde denna detalj illustreras med någon strålkastare som exempelvis ger en röd färgtoning åt scenen varje gång Herodes blir påmind om henne, en färgtoning som intensifieras varje gång för att bli helt dominerande i Herodes sista scen.

Dramat är konsekvent genomfört på daktyler. Detta bidrar väsentligt till tyngden av Herodes öde och det outhärdliga i hela denne mans groteska livsgärning och leverne.

Copyright © Christian Lanciai 1988